OIKEUSMINISTERIÖ

LsN Tanja Innanen 12.4.2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖKSEN 2009/315/YOS MUUTTAMISESTA KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISIA KOSKEVAN TIETOJENVAIHDON JA EUROOPPALAISEN RIKOSREKISTERITIETOJÄRJESTELMÄN (ECRIS) OSALTA SEKÄ NEUVOSTON PÄÄTÖKSEN 2009/316/YOS KORVAAMISESTA

Euroopan komissio on 19 päivänä tammikuuta 2016 tehnyt ehdotuksen (KOM (2016) 7 lopullinen) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS muuttamisesta kolmansien maiden kansalaisia koskevan tietojenvaihdon ja eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) osalta sekä neuvoston päätöksen 2009/316/YOS korvaamisesta.

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on täydentää EU:n jäsenvaltioiden välillä rikosrekisteritietojen vaihtoon sovellettavaa ECRIS-tietojärjestelmää kolmansien maiden kansalaisia koskevalla järjestelmällä, jonka avulla jäsenvaltiot voisivat tarkistaa, missä jäsenvaltioissa on kolmansien maiden kansalaisia koskevia tuomioita, ja kohdentaa yksittäiset pyyntönsä näihin jäsenvaltioihin.

Direktiiviehdotuksen keskeisin velvoite on, että jäsenvaltio, jossa annetaan kolmannen maan kansalaista koskeva tuomio, velvoitetaan tallettamaan kansallisiin järjestelmiin direktiivissä luetellut tiedot, jotka sisältävät muun ohella henkilön sormenjälkiä koskevat tiedot. Tiedot, jotka liittyvät tuomitun henkilöllisyyden määrittämiseen mukaan lukien sormenjälkiä koskevat tiedot, tulee lisäksi sisällyttää niin sanottuun indeksifiltteriin, jonka avulla muut jäsenvaltiot voivat löytää osumia, ja siten saada tiedon, missä jäsenvaltioissa on tiettyä kolmannen maan kansalaista koskevia rikosrekisteritietoja.

Voimassa olevassa ECRIS-järjestelmässä yleinen rikosrekisteritietojen vaihto koskee vain EU:n jäsenvaltioiden kansalaisia. Voimassa oleva yhteistyö perustuu periaatteelle,

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Kasarmikatu 25 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

jonka mukaan tieto toisen EU:n jäsenvaltion kansalaista koskevasta rikostuomiosta toimitetaan siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu henkilö on, ja kyseinen kansalaisuusvaltio säilyttää keskitetysti kaikki kansalaisiaan koskevat tiedot. Näin rikosrekisteritietoja koskeva yksittäinen pyyntö voidaan kohdistaa siihen jäsenvaltioon, jonka kansalaista koskevia tietoja tarvitaan.

Koska voimassa olevassa järjestelmässä tietojen keskittäminen yhteen jäsenvaltioon koskee vain EU:n jäsenvaltioiden kansalaisia, ainoa tapa selvittää, onko kolmannen maan kansalaisella aiempia rikostuomioita muissa jäsenvaltioissa, on kysyä asiaa jokaiselta jäsenvaltiolta erikseen. Direktiiviehdotuksen tarkoituksena on tehostaa yhteistyötä tältä osin.

Voimassa olevassa menettelyssä rikosrekisteritietoja luovutetaan erityisesti rikosasian käsittelyä varten, jolloin tietoja on velvollisuus luovuttaa. Muita tarkoituksia varten tietoja luovutetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tältä osin sääntelyä ei direktiivissä ehdoteta muutettavaksi.

Direktiiviehdotuksen edellyttämät muutokset kansallisessa järjestelmässä talletettaviin tietoihin aiheuttavat merkittäviä kuluja kansallisten IT-järjestelmien kehitystyön takia. Toimivan sormenjälkien vertailujärjestelmän luominen Euroopan unionin jäsenvaltioiden välille aiheuttaa merkittäviä kuluja koko Euroopan unionin tasolla.

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti. On perusteltua kehittää ECRIS-järjestelmän käyttöä siten, että jäsenvaltiot saavat tiedon siitä, missä jäsenvaltioissa kolmannen maan kansalaista koskevia tuomioita on, jolloin ne pystyvät kohdentamaan pyyntönsä oikeisiin jäsenvaltioihin.

Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioilla olisi velvollisuus tallettaa sekä omaan kansalliseen järjestelmään että ECRIS-järjestelmään laajemmin tietoja kolmansien maiden kansalaisista kuin Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisista. Kolmansien maiden kansalaisten osalta talletettavat tiedot sisältäisivät myös sormenjälkitiedot. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain (731/1999) 6 §:ssä turvatun syrjintäkiellon kannalta. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla ja sen 12 lisäpöytäkirja sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artikla sisältävät syrjintäkiellot.

Sääntely on merkityksellistä myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun henkilötietojen suojan kannalta. Myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvataan jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan.

Sekä perustuslain 6 §:n mukainen syrjintäkielto että henkilötietojen käsittelylle asetetut vaatimukset edellyttävät, että kolmansien maiden kansalaisia koskevien tietojen talletamisvelvollisuuden sekä kansallisesti että ECRIS-järjestelmään tulee olla oikeasuhtaista, hyväksyttävää ja tarpeellista. Direktiiviehdotuksessa kolmansien maiden kansalaisten sormenjälkitietojen tallettamista koskevaa velvoitetta on pidetty tarpeellisena, jotta voidaan varmistaa kyseisten henkilöiden luotettava tunnistaminen.

Voimassa oleva puitepäätös ei ole suoraan edellyttänyt kansallisten rikosrekisterijärjestelmien harmonisointia, mutta jäsenvaltioiden välinen yhteistyö on silti ollut toimivaa ja tehokasta.

Valtioneuvosto katsoo, että ensisijaisesti neuvottelujen kuluessa voitaisiin selvittää, olisiko riittävää, että direktiiviehdotuksen mukainen yhteistyö perustuisi voimassa olevan puitepäätöksen mukaisille periaatteille, eikä talletettavia tietoja koskevaa lainsäädäntöä harmonisoitaisi laajemmin kuin puitepäätöskään tätä edellyttää.

Jos tätä ei pidetä tehokkaan yhteistyön kannalta riittävänä, tulisi neuvottelujen kuluessa selvittää, edellyttääkö jäsenvaltioiden välinen tehokas yhteistyö kaikkien direktiiviehdotuksessa edellytettyjen tietojen mukaan lukien sormenjälkitietojen kansallista tallettamista kolmansien maiden kansalaisten osalta. Valtioneuvosto katsoo, että neuvotteluissa tulisi pyrkiä siihen, että direktiiviehdotus edellyttäisi jäsenvaltioita harmonisoimaan talletettavia tietoja koskevaa lainsäädäntöä vain siltä osin kuin se katsotaan tarpeelliseksi tehokkaan yhteistyön kannalta.

Sormenjälkitietojen sisällyttäminen direktiiviehdotukseen liittyy erityisesti Pariisissa tehtyihin terrori-iskuihin ja direktiiviehdotus on osa Euroopan komission antamaa sisäisen turvallisuuden strategiaa. Myös Brysselissä tehdyt terrori-iskut vaikuttavat neuvotteluiden sisältöön ja on todennäköistä, että direktiivi tulee sisältämään velvoitteen sormenjälkitietojen käyttöön kolmansien maiden kansalaisten osalta.

Neuvotteluja direktiiviehdotuksen sisällöstä on jo käyty tiiviisti ja puheenjohtajavaltion tavoitteena saavuttaa neuvoston yleisnäkemys jo kesäkuun oikeus- ja sisäministerineuvostossa. Neuvottelujen aikataulu on kiireellinen ja poliittiset paineet ehdotuksen hyväksymiselle ovat merkittävät.